
РОЛЬ ПРАВознавчих ДИСЦИПЛІН В ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ ГРАМОТНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

УДК 378:342

Ломжець Ю. В.

Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова

Обґрунтовується необхідність формування високої правової культури і правової грамотності у студентів, які навчаються на технічних спеціальностях. Аналізується зарубіжний досвід правової освіти молоді. Наводяться рекомендації щодо підвищення рівня правового виховання в Україні.

Ключові слова: *правова грамотність, правова свідомість, правова культура, правова освіта, правове виховання.*

В нових умовах функціонування нашої держави, завдання викладачів правознавчих дисциплін, перш за все, полягає у формуванні студентів технічних навчальних закладів правової культури, щоб вони, по-перше, були гідними громадянами своєї країни, розуміли свою роль, можливості та відповідальність у суспільстві, знали свої права і обов'язки, по-друге, щоб вони отримали необхідні для їхньої професійної діяльності правові знання і придбали навички, які б дозволили їм самостійно розуміти діючі закони, юридичні норми, уміло розбиратися в них і застосовувати в професійній діяльності. Проте, до цих пір випускники професійних освітніх установ, отримуючи хороші, стійкі знання та вміння по управлінню складною технікою, виробничими процесами, мають дуже приблизне уявлення про методи і форми управління людьми, що стоять у цих механізмів, а також обмежені знання правових норм в сфері їхньої діяльності.

Дослідження поняття "правова грамотність" дозволило сформулювати його наступним чином: це сукупність професійно орієнтованих і громадянськo значущих знань державних законів, умінь і

певних навичок керуватися ними у конкретній галузі трудової діяльності, на основі громадянської позиції особистості [4, с.590].

Очевидно, що правова грамотність передбачає, перш за все, розумну поведінку фахівця як громадянина своєї країни. Професійний ракурс поняття містить специфічно орієнтований аспект права. Таким чином, формування правової грамотності майбутнього фахівця має стати метою викладання правознавчих дисциплін у вищому навчальному закладі. Сама правова грамотність повинна стати базою для формування правової компетенції та правової культури фахівця.

Знання права, розуміння його вимог, заборон, дозволів набуває життєво важливого значення в правовому суспільстві. В сучасному світі, коли значно розширилися можливості людей за автономної, самостійної участі в цивільному обороті, адміністративних, конституційних, господарських правових відносинах, роль правової грамотності отримуює незрівняний з попередніми часами сенс.

В зарубіжній педагогіці проблемам викладання правознавства приділяється значна увага. До того ж, у демократичних державах спостерігається тенденція серйозного ставлення до правової освіченості своїх громадян. Цьому, безумовно, сприяло прийняття міжнародними організаціями (ООН, ЮНЕСКО, Радою Європи та ін.) ряду доповідей, що стосуються правової освіти населення.

Зокрема, відповідно до Резолюції від 25 жовтня 1978 року, всі держави-члени Ради Європи зобов'язались ввести до шкільних навчальних програм питання, пов'язані з правами людини.

Наступним кроком Ради Європи у зазначеному напрямку стало укладення Кодексу виховних цінностей. Серед положень, що містяться у цьому документі можна виділити наступні: кожна людина повинна усвідомлювати свої громадянські обов'язки, підкорюватись закону та сприяти виконанню його іншими, допомагати людям у розумінні закону та його дії. Концепція виховання європейської громадянськості, що розроблена Радою культурного співробітництва Ради Європи передбачила, окрім іншого, викладання у

середній школі таких дисциплін як “Громадянська освіта”, “Соціальне навчання”, “Політична освіта”, “Громадянські права”, “Права людини”, “Суспільство”, “Людина і суспільство”, “Демократія, держава та суспільство” (в обсязі 1-4 години на тиждень).

Починаючи з 2007 року Україна долучилася до даних процесів, зокрема реалізується Загальна програма співробітництва між Європейським Союзом та Радою Європи "Заохочення культури прав людини в Україні та на Південному Кавказі".

Правознавчі курси у різних державах різняться назвами, формами, метою та змістом. Основні знання з правознавства даються учням у школі, проте в програмах ВНЗ обов’язково є предмети, які покликані на формування правової грамотності студентів.

У США курс правознавства спрямований, перш за все, на виховання патріотичних почуттів у молоді. В старших класах середніх шкіл учнів знайомлять з діяльністю органів державної влади. Найпоширенішими курсами на цьому етапі є: “Захист прав споживачів”, “Суспільствознавство”, “Твоя сім’я”, “Твоя майбутня робота” та ін.

В коледжах у суспільствознавчий блок, окрім історії та географії, входить також і цивільне право. Паралельно вивчаються такі інтегративні курси, як: “Людина і суспільство”, “Демократичні процеси”, “Громадянські права та відповідальність”.

Кожен американець - претендент на диплом про вищу освіту - повинен знати конституцію країни та штату. Предмети, що розкривають суть зазначених питань, можуть бути еквівалентними в різних штатах, а можуть мати і відмінності. В більшості вищих навчальних закладів такий курс називається “Історія та конституція штату” і є обов’язковим.

Загалом у США протягом останніх 30 років спостерігається тенденція зростання обсягу викладання суспільствознавчих дисциплін як у середній, так і у вищій школі та розширення елективних курсів, що тим, чи іншим чином стосуються правової тематики.

У Франції вивчення правознавства направлене на соціальну адаптацію учнів, тобто на їх успішне входження у соціум. Правознавство розпочинають вивчати у випускному класі початкової середньої школи, тобто в 13-14 р. З 1985р. отримало статус самостійної дисципліни “Суспільствознавство”.

У французьких коледжах в останні роки запровадили спецкурс “Права людини” [2].

Студенти російських вищих навчальних закладів вивчають базовий загальнообов’язковий курс “Основи права”. Додаткові правознавчі курси залежать від спеціальності.

Підсумовуючи зарубіжний досвід, можна зазначити, що перше місце в процесі формування правової грамотності студентів посідає не кількість правознавчих предметів, а якість викладання.

У процесі формування правової грамотності студентів важливо дотримуватися наступних вимог:

- розкривати зміст усіх галузей права, не акцентуючи уваги на якійсь одній (наприклад, кримінальному праві), тому що у повсякденному житті людина керується основними положеннями всіх галузей права;

- характеризуючи конкретні правові норми, слід показувати їх зв’язок із мораллю, на якій право ґрунтується;

- ілюструючи порушення норм права, не потрібно зловживати негативними прикладами — краще використовувати зразки, які вчать, як потрібно діяти у певній правовій ситуації;

- описуючи факт скоєння злочину, не слід його деталізувати, щоб не викликати бажання його наслідувати; важливо розкрити суть негативного вчинку та викликати його осуд вихованцями;

- використовувати інтерактивні методи навчання, що сприяють підвищенню уваги студентів до предмету, а відповідно і кращому засвоєнню знань;

- вирішальним чинником правового виховання молоді є висока правова культура педагога і відповідний правопсихологічний клімат у закладі освіти.

Завдяки правовому вихованню в молодій людини має бути вироблена внутрішня потреба жити і діяти відповідно до норм права, неухильно дотримуватися правил людського співіснування та вимог українських законів. Студент — майбутній фахівець — уже у ВНЗ має бути зорієнтований (поряд з одержанням професійних знань і практичних навичок) на становлення правового мислення. правове виховання студентів у вищих навчальних закладах має бути організовано на високому рівні і бути продовженням виховання, розпочатого ще у сім'ях, дошкільних закладах і школах. На цьому етапі правового виховання вбачається доцільною орієнтація на надання більшою мірою практичних правових навичок, ніж теоретичних правових знань. Це пояснюється тим, що для людей віком від 17 до 23—25 років важливішим є знання конкретних механізмів, які забезпечували б правомірну поведінку у конкретних ситуаціях, в яких вони з великою ймовірністю можуть опинитися в майбутньому, і труднощів, з котрими вони можуть зустрітися. Серед цих ситуацій: влаштування на роботу і захист своїх трудових прав, купівля-продаж і оренда нерухомості та земельних ділянок, відносини із правоохоронними органами та судом (виступ у ролі затриманого, підозрюваного, свідка, позивача, відповідача тощо). Молодь, як і представники інших вікових категорій, має знати, як себе поводити у тих чи інших ситуаціях, знати як не допустити помилок [6].

Виходячи з викладеного вище, слід зазначити, що питання формування правової грамотності студентів в Україні є особливо актуальним. Для підготовки юридично свідомого, активного, обізнаного фахівця необхідні об'єднані зусилля викладачів правознавчих дисциплін, фахівців, які виконують виховні функції у ВНЗ, а також органів студентського самоврядування.

Література

1. *Балинська О.М.* Вербально-біхевіористська рефлексія правового виховання / О.М. Балинська [Текст] // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. – 2008 - №2 – С. 1-14
2. *Будас А.П.* Правова освіта за кордоном: порівняльний аспект / А.П. Будас [Електронний ресурс] // Педагогические науки / 4. Стратегические

направления реформирования системы образования. Режим доступа:
http://www.rusnauka.com/33_DWS_2010/33_DWS_2010/Pedagogica/73582.doc.htm

3. Власов А. Юридическое образование в Канаде [электронный ресурс] / А. Власов// ЮРФАК. - 2000. - № 9. Режим доступа:
<http://www.law.edu.ru/doc/document.asp?docID=1139408>

4. Вольская С.Ф., Зайцев А.А. Проблемы формирования правовой грамотности студентов технического вуза С.Ф. Вольская, А.А. Зайцев [Текст]// Вестник МГТУ. - 2006. - Т. 9. - № 4. - С. 590–593.

5. Дмитриев Г.Д. Анатомия американского университета / Г.Д. Дмитриев [Текст] – М.: Народное образование, 2005. – 224с.

6. Фролова Ю. В., Кондратьев В. О. Проблеми формування правової свідомості та правової культури українських студентів / Ю.В. Фролова, В.О. Кондратьєв [Електронний ресурс]. Режим доступа:
http://www.rusnauka.com/36_NIO_2008/Pravo/39274.doc.htm

Lomzhets Y. The role of legal disciplines in the process of the legal literacy forming for students of technical specialties

The necessity of forming a high legal culture and legal awareness in students of technical specialties has been grounded. Foreign experience of legal education of youth has been analyzed. The recommendations to improving of legal education in Ukraine have been given.

Keywords: legal literacy, legal awareness, legal culture, legal upbringing, legal education.